

Posudok na habilitačnú prácu

**Postoje verejnosti k cudzincom a
zahraničnej migrácii v Slovenskej republike**

PhDr. Michal Vašečka, PhD.

V dnešnej Európe je migrácia, kultúrny pluralizmus, vzájomné komunikovanie a ovplyvňovanie kultúr, multikulturalita už nezvratným procesom a zároveň procesom prirodzeným, na ktorý musíme byť pripravení, prispôbiť sa mu, naučiť sa reagovať naň tak, aby tento proces sprevádzalo čo najmenej negatívnych javov, a to v rámci spoločnosti ako systému, tak aj v rámci jeho subsystémov.

A k naplneniu tohto cieľa smeruje aj monografia PhDr. Michala Vašečka s názvom "Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike", ktorú autor predkladá ako svoju habilitačnú prácu v rámci habilitačného konania o udelenie titulu *docent* v odbore 3.2.3 masmediálne štúdiá na Fakulte masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave.

Cieľom monografie je, ako to napokon deklaruje sám autor, poskytnúť analýzu výsledkov výskumu týkajúcu sa troch problémových okruhov: kultúrne pozadie vzťahov k cudzincom na Slovensku, postoje slovenskej verejnosti k cudzincom, a ich percepciu pracovnej migrácie na Slovensku a výhodnosti pre krajinu obyvateľmi Slovenska. Zároveň má autor zámer svojimi zisteniami prispieť k tvorbe migračnej politiky Slovenskej republiky a pomôcť formovať verejnú mienku.

Výber témy monografie, teda dominujúcej témy postojov k migrácii a k cudzincom na Slovensku, hodnotím vysoko pozitívne, ide v súčasnosti o výrazne aktuálnu problematiku, ktorá sa dotýka nás všetkých a všetkých oblastí nášho života. Identifikácia postojov verejnosti nám totiž poskytuje viacmenej platné predpoklady o smeroch budúceho správania ľudí, a práve zistenie postojov Slovákov k migrácii a k cudzincom na Slovensku môže pomôcť predvídať, akoby sa ľudia potenciálne mohli k ľuďom z iných krajín a z iných kultúr správať, hoci vieme, cesta od postoja k skutočnému správaniu nie je až taká jednoduchá.

Formálna úroveň dizertácie

Predkladaná monografia má 139 strán textu a jej obsah sa člení do 10 kapitol, z ktorých každá obsahuje 2 až 8 podkapitol. Autor sa pre spracovanie problematiky oprel o 20 prameňov nosnej odbornej literatúry, z toho polovica literárnych zdrojov je zahraničných. Monografia má kvalitnú úpravu (formát, riadkovanie, veľkosť písma, číslovanie strán a i.) a obsahuje všetky požadované náležitosti včítane tabuliek, grafov, záverov, odporúčaní, bibliografie aj príloh.

Odborná úroveň habilitačnej práce

Odborných prác zaoberajúcich sa predmetnou problematikou postojov verejnosti k migrácii je síce v našich slovenských podmienkach viac (napr. reprezentatívny kvantitatívny výskum agentúry Fokus na vzorke vyše 1000 respondentov), ale nevenujú sa problematike z takéhoto uhla pohľadu ako autor monografie, keďže prináša jednak výsledky mapovania postojov využitím kvantitatívnej metodológie, a zároveň ju kombinuje aj s kvalitatívnou metodológiou (využitím fókusových skupín a uplatnením pološtruktúrovaného interview s tvorcami verejnej politiky a expertmi na otázky migrácie), a tým sa mu podarilo spojiť výhody a pozitívne stránky oboch metodologických prístupov.

V 1.-3. kapitole autor podčiarkuje zmeny v charaktere súčasnej migrácie a upozorňuje najmä na zvyšovanie jej intenzity, diverzifikácie, feminizácie, globality, ale tiež na jej komplexnosť

a rozmanitosť. Zdôrazňuje tiež postojovú ambivalenciu európskych štátov k migrácii v zmysle nevyhnutnosti alebo nežiadúcnosti prijímania migrantov. Je sympatické, že celkom netradične a tvorivo tu vymedzuje 4 typy prístupov – nacionalisti, dôslední kozmopoliti, nacionalisti s nadradovaním práv občanov vlastného štátu a praví kozmopoliti. Prináša tiež názory ľudí vybraných krajín na migráciu, a poukazuje na to, že aj oni sú poznačené falošnými predstavami, stereotypmi a nesprávnymi informáciami.

V 4., 5. a 6. kapitole pojednáva o zahraničnej migrácii na Slovensku a postojoch Slovákov k migrácii a k cudzincom. Na základe analýzy výskumných zistení konštatuje, že významná časť populácie Slovenska nemá dostatočné vedomosti o tu žijúcich cudzincoch, dokonca má problémy akceptovať inakosť, pluralitu identít, nie je pripravená prijať cudzincov a migráciu berie ako záťaž. A čo je však veľmi smutné, Slováci stále najnepriaznivejšie vnímajú našu etnickú skupinu - Rómov.

V 7. kapitole poskytuje autor výsledky spracovania fókusových skupín uskutočnených v Bratislave, v Žiline a vo Zvolene, ktoré využíva, ako podčiarkuje, na doplnenie výsledkov kvantitatívneho výskumu. Vek účastníkov fókusových skupín sa pohybuje od 20 do 40 rokov, vo Zvolene až do 50 rokov. Ako zdôrazňuje sám autor, u väčšiny účastníkov prevažujú negatívne hodnotenia.

V 8. kapitole spracováva odpovede 11 expertov získaných prostredníctvom pološtruktúrovaných rozhovorov. Oslovení experti si uvedomujú dôležitosť tejto problematiky, a je zaujímavé, že sa zhodli v mnohých témach, rovnako deklarovali malú podporu zo strany vlády, politických strán, médií aj verejnosti a vyjadrili sa, že problematika migrácie je slabo koordinovaná, nie je prepojená a zlyhávajú komunikačné kanály.

V 9. a v 10. kapitole sa nachádzajú závery štúdie a návrhy odporúčaní komunikačných stratégií. Zo záverov vyplýva dôležitý poznatok – postoje Slovákov k cudzincom sú rigidné, stereotypné, poznačené množstvom predsudkov, ktoré sa prenášajú z generácie na generáciu. Potvrzuje sa, že na Slovensku chýba ucelená vízia migrácie a rozpracovanie dôležitých strategických materiálov. Medzi závažné zistenia ako v kvantitatívnom, tak aj v kvalitatívnom výskume patrí poznatok, že pri formovaní a rozvíjaní postojov a odstraňovaní stereotypov a predsudkov voči ľuďom z iných kultúr nám zlyháva slovenská rodina aj slovenský školský systém.

Celkove oceňujem, že výsledky takto koncipovanej práce a samotného výskumu poskytujú nielen informácie o reálnom stave postojov, percipovania a vzťahov k cudzincom, ale ukazujú aj možné sféry nápravy. Je pozitívne, že autor v závere formuluje návrhy odporúčaní, zvlášť komunikačných stratégií, ako existujúci stav postupne meniť a posunúť priaznivým smerom, k väčšej tolerancii a akceptácii kultúrnych, náboženských, politických, psychických odlišností. Na druhej strane si autor v podtexte uvedomuje, že postoje sú relatívne trvalé charakteristiky jednotlivca, a že je preto potrebné riešiť nielen postoje navonok deklarované, ale aj postoje zvnútornené a uvažovať o možnostiach práve ich zmeny.

Kladiem len jednu otázku, aké odporúčania, postupy, metódy, programy by autor navrhol na efektívnu podporu a rozvíjanie multikultúrnej tolerancie a akceptácie ľudí z iných kultúr u žiakov a študentov v slovenských školách a aké by volil komunikačné stratégie, ktoré by boli efektívne pre virtuálnu generáciu mladých?

Zhrnutie

Chcem zdôrazniť a zároveň oceniť, že habilitačná práca prináša veľké množstvo nových odborných poznatkov a informácií, ako aj výsledkov výskumu v oblasti postojov slovenskej verejnosti k migrácií a cudzincom, sú mimoriadne cenné ako pre danú oblasť spoločenskej reality, tak aj pre rozvoj teórie, vedy, ďalšieho výskumu najmä v oblasti masmediálnej komunikácie, ako aj v spoločenskej praxi.

Záver

Starostlivé preštudovanie, posúdenie a zhodnotenie habilitačnej práce PhDr. Michala Vašečka, PhD. "Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike" ma vedie k týmto záverom:

Habilitačná práca:

- nadväzuje na práce zahraničných aj slovenských odborníkov zaoberajúcich sa predmetnou problematikou a obohacuje slovenskú masmediálnu komunikáciu o nové aspekty a nové rozmery
- obsahuje autorove tvorivé poznatky a skúsenosti v danej oblasti, ktoré potvrdzujú jeho teoreticko-metodologickú ako aj odbornú-praktickú spôsobilosť v danom odbore
- má výraznú vedecko-výskumnú aj aplikačnú hodnotu.

Uchádzač o titul „docenta“ má na svojom konte celý rad ďalších iných kvalitných výskumných projektov – a to zahraničných aj domácich. Jeho aktivity na medzinárodnom poli sú významné a intenzívne. Autor publikoval mnohé odborné aj vedecké práce, ktoré majú nesporný prínos pre vedu, výskum aj prax.

Konštatujem, že predkladaná habilitačná práca PhDr. Michala Vašečka, PhD. spĺňa kritériá stanovené na tento druh prác. Po posúdení jej úrovne, ako aj zhodnotení odborných aktivít uchádzača navrhujem, aby PhDr. Michalovi Vašečkovi, PhD. bola udelená hodnosť „docenta“ v odbore 3.2.3 masmediálne štúdiá.

V Bratislave, 29.10.2018

Prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD., oponent